

סוגיה טו: דיני מוקצה (12): שפוד שצלו בו בשר

*

רקע

להשלמת הפרק אנו צריכים לחזור לסוגיית מוקצה שבדף כח.:

מקורות

א. כח: "ואמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שצלו בו בשר... איכא בינייהו שפחות"

ב. תוס' ד"ה רבינא

רי"ף טו: באלפס, "ואמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שצלו בו בשר... וקיימא לן כרבינא"

ר"ן ד"ה שפוד, ומכאן

ג. שו"ע סי' תקיח סע' ג ומשנה ברורה [בעיקר: סקכ"ג]

הסבר הסוגיה

"אמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביום טוב."

[גמ' כח:]

שמואל אומר ששפוד שצלו בו בשר מוקצה ואסור לטלטלו ביום טוב. מפרש רש"י ד"ה אסור לטלטלו] שלאחר הצליה השפוד נמאס, והוא מוקצה מחמת מיאוס. הסברו של רש"י קשה, שהרי בגמ' בשבת [מד.] נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון בנר של חרס ישן, רבי יהודה סובר שהנר מוקצה מחמת מיאוס, ואסור להשתמש בו, ורבי שמעון סובר שאין מוקצה מחמת מיאוס ומותר להשתמש בנר בשבת. לפי הסברו של רש"י שמואל סותר עצמו, שבמסכת שבת [קנז.] שמואל פוסק כרבי שמעון, וכאן הוא פוסק כרבי יהודה.

הרשב"א ד"ה רבינא אמר. מובא בר"ן טו: באלפס ד"ה ומכאן] מביא מסוגיה זו ראייה לשיטת הרי"ף, שלמרות שבשבת פוסקים כרבי שמעון שאין מוקצה, ביום טוב פוסקים כרבי יהודה שיש מוקצה.

תוס' ד"ה רבינא] אינו יכול לקבל את הסברו של הרשב"א, שהרי הוא פוסק כרבי שמעון אף ביום טוב, ולכן הוא מפרש שלשפוד אחר צליה אין תורת כלי, והוא מוקצה מחמת גופו, כאבנים וכעפר.

הר"ן [שם] מאמץ את הסברו של התוס', מפני שלדעתו מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון שייכת רק בדבר שהיה מוקצה מחמת מיאוס בין השמשות, שלדעת רבי יהודה הוקצה לכל היום, ולדעת רבי שמעון לא הוקצה מפני שבעליו יכול להשתמש בו למרות מאיסותו. אבל בסוגייתנו שהשפוד היה ראוי בין השמשות, ונמאס באמצע יום טוב, אף רבי יהודה מודה שבעליו יכול להחליט שמאיסות השפוד אינה מפריעה לו להשתמש בו. לפיכך מפרש הר"ן

שחייבים להסביר שהשפוד אינו ראוי לכלום וכאילו אין תורת כלי עליו, ובטלה דעתו של הרוצה להשתמש בו.

לדעת הר"ן דין כלי שנמאס באמצע שבת כדין מוקצה לחצי שבת, ואנו פוסקים שאין מוקצה לחצי שבת. לדעת הרשב"א אין מוקצה לחצי שבת, בדבר שהיה ראוי בין השמשות ונדחה באמצע השבת וחזר ונראה, אבל כאן הכלי עדיין עומד בדחייתו, ולכן הוא מוקצה לשיטת רבי יהודה.

סיכום

אסור לטלטל שפוד שצלו בו בשר בשבת, אלא אם הוא במקום המסכן את הציבור שאז מותר לטלטלו כדין קוץ ברשות הרבים. נחלקו הראשונים האם הוא מוקצה מפני שאינו כלי או שהוא מוקצה ככלי המוקצה מחמת מיאוס.

מסוגייתנו עולה שהראשונים נחלקו בהבנות מוקצה מחמת מיאוס. לדעת הרשב"א, רבי יהודה סובר שמוקצה מחמת מיאוס אינו ראוי לשימוש, ולכן אף אם הוקצה באמצע יום טוב הוא מוקצה. לדעת הר"ן רבי יהודה סובר שמוקצה מחמת מיאוס ראוי לשימוש, אלא ההלכה מפקיעה את שימושו, ולכן הפקעת שימושו רק כשהוקצה בין השמשות.

הלכה

השו"ע [סי' תקיח סע' ג] פוסק ששפוד שצלו בו בשר אינו כלי ואסור לטלטלו.